

Voor succes is monitoren noodzaak

TOON GODEFROOIJ

MEDEWERKER VAN 't VANCK, LOCATIE VELP

Over natuurvriendelijke oevers is de laatste jaren veel te doen. Veel waterbeheerders hebben proefprojecten uitgevoerd, ervaringen zijn uitgewisseld en aanbevelingen voor verdere uitbouw van het aantal kilometers natuurvriendelijke oevers gedaan. Te gebruiken materialen een onderhoudsmethodieken met aanhangende kosten komen bovendien steeds duidelijker in beeld. Tijdens het symposium Natuurvriendelijk oeverbeheer dat op 7 maart jl. in Velp plaatsvond zijn behartigenswaardige zaken gezegd over de inrichting en het beheer van natuurvriendelijke oevers. 't Vanck locatie Velp, CUR en STOWA organiseerden het symposium.

Durf wat, maar blijf reëel, was een gevleugelde uitspraak tijdens het symposium. Een streefbeeld van een oever zal niet alleen gerealiseerd kunnen worden door technisch op een juiste wijze een oever vorm te geven. Ook de waterkwaliteit behoeft aandacht zoals dat ook geldt voor snelheidsgradiënten voor het dwarsprofiel en omliggende landschappelijke elementen. Kortom, een totaalvisie moet aanwezig zijn over welke randvoorwaarden aanpassing behoeven. Toch betekent deze stelling ook weer niet dat met de aanleg van natuurvriendelijke oevers moet worden gewacht totdat alles in een keer gerealiseerd kan worden. Met andere woorden aan het succes van natuurvriendelijke oevers kan gewerkt worden, zonder dat daarmee alles in een keer wordt opgelost. Het publiek van het symposium werd voorgelicht dat de aanleg van natuurvriendelijke oevers niet statisch maar juist een dynamische aangelegenheid is. En dynamiek vraagt ruimte! Fysieke ruimte, maar óók ruimte in de tijd, soms veel tijd.

Monitoren moet — Natuurvriendelijke oevers hebben tot doel effecten te bewerkstelligen voor wat betreft flora en fauna. Een eenvoudige voorwaarde voor succes is een vooraf geformuleerde doelstelling voor flora en fauna. Onmisbaar, zo was het oordeel tijdens het symposium, is een gesystematiseerde methode die resultaten boven tafel brengt: – monitoring – is het sleutelbegrip. Het gaat om het registreren van onder meer de vogelstand, visstand, vegetatie en macro-fauna, maar ook waterstanden, -snelheden, water- en waterbodempkwaliteit en de ontwikkeling van het dwarsprofiel.

Succesfactoren — Maar er zijn nog andere succesfactoren die de realisatie van natuurvriendelijke oevers bepalen, zo werd geopperd tijdens het symposium. Naast concrete doelstellingen moeten kennis en kunde worden gemobiliseerd door in eigen huis aan bewustwording, betrokkenheid en eventuele scholing te werken. En ondersteun ook initiatieven, benut kansen en denk en handel pro-actief om de doelstellingen dichterbij te brengen. Tot slot werd er opgeroepen iets te wagen en niet alleen op zeker te koersen: niet alles kan in één keer gerealiseerd worden en weet dat bijsturen een reële optie is.

Biologisch afbreekbare materialen — Geotextielen lijken terug van weggeweest. Zij passen uitstekend bij de ontwikkeling c.q. bouw van natuurvriendelijke oevers. Dat geldt voor wat betreft het image van biologisch afbreekbare geotextielen, maar dit geldt ook voor het realiseren van de natuurlijke oevers. Een groot scala aan materialen is voor handen. Een belangrijk voordeel is het positief effect op het milieu en de ontwikkelingsmogelijkheden voor plant en dier. In veel gevallen zal na verloop van tijd de functie van biologisch afbreekbare geotextielen worden overgenomen door een wortelstelsel van aangebrachte begroeiing. In een CUR publicatie zijn de bestaande kennis en bekende toepassingsmogelijkheden voor afbreekbare geotextielen beschreven.

Onderhoud op maat — Waar iedereen ervan overtuigd is dat de aanleg van een natuurvriendelijke oever technisch mogelijk is, zijn er nog andere belemmeringen die loeren. Het onzekere kostenplaatje en de onbekendheid met onderhoudsmethodieken is daar een voorbeeld van. Onbekend maakt onbemind. Bovendien speelt een belemmerende rol de belangenafweging tussen landbouw, natuur en recreatief medegebruik. Toch lijkt gedifferentieerd onderhoud steeds meer mogelijk en tegelijkertijd een slechting voor factoren die de aanleg van natuurvriendelijke oevers in de weg staan. STOWA heeft hiernaar onderzoek laten uitvoeren.

Gedifferentieerd onderhoud heeft bovendien voordelen. Gedifferentieerd onderhoud kan ertoe bijdragen dat de ecologische potentie van een waterloop beter wordt benut. Dit heeft overigens de grootste kans van slagen in situaties waar waterlopen zijn overgedimensioneerd en waar de aanvoer van nutriënten beperkt is, zo werd gesteld. In overgedimensioneerde waterlopen is het mogelijk een deel van de vegetatie minder vaak of later in het seizoen te maaien. Het gevolg is dat meer soorten tot bloei komen zonder dat een wezenlijke aantasting van het doorstroomprofiel plaatsheeft. Per saldo blijkt uit onderzoek dat gedifferentieerd onderhoud op grote schaal mogelijk is.

BOS — Vanzelfsprekend zijn bij de bepaling van de wijze waarop onderhoud wordt uitgevoerd, weloverwogen keuzen van belang. Om in het woud van keuzemogelijkheden structuur aan te brengen en ongewenste onderhoudstradities te doorbreken is een goede afstemming tussen de bestuurder en wat volgens de beheerder kan, cruciaal. Hiervoor lijkt een beslissingsondersteunend systeem (BOS) gewenst, dat aan het STOWA onderzoek over gedifferentieerd onderhoud is toegevoegd

RELEVANTE LITERATUUR

ONDERHOUD OP MAAT; GEDIFFERENTIEERD ONDERHOUD IN BEELD GEBRACHT.

ISBN 90.74476.66X; STOWARAPPORT 96-27

BIOLOGISCH AFBREEKBARE GEOTEXTIELLEN; CUR/NGO PUBLIKATIE 187

EVALUATIE NATUURVRIENDELIJKE OEVERS; BUREAU WAARDENBURG IN OPDRACHT VAN STOWA